

Fuglene og landbruket

Christian Pedersen, NIBIO
christian.pedersen@nibio.no

Henholdsvis intensivt jordbruk eller brakklegging og gjengroing av jordbruks- og kulturlandskapet blir ofte omtalt som de viktigste årsakene til nedgangen i kulturlandskapsarter av fugl i Europa. Dette er arter der mer enn halvparten av hekkebestanden finnes i jordbrukslandskapet. Flere og flere land utvikler nå nasjonale bioøkonomistategier for å legge om fra en økonomi basert på fossile råstoffer til en økonomi basert på biologiske ressurser fra bl. a. jord- og skogbruk. Denne omleggingen er et forsøk på å ta oss videre fra den fossilbaserte økonomien, redusere utslippene av klimagasser og bremse den globale oppvarmingen og effektene av den. En slik omlegging vil imidlertid kunne resultere i økt belastning på økosystemene der disse ressursene skal utvinnes, selv om begrepet bærekraftig ofte dukker opp i slike strategier. Men vil det å øke produksjonen og utnyttelsesgraden i en bioøkonomi være et bærekraftig tiltak? Hvordan kan det måles at noe er bærekraftig? En metode er å benytte biologiske indikatorer. Fugler er en organismegruppe som er benyttet som indikator for tilstanden til mange forskjellige økosystem over store deler av verden.

Overvåkingen av fugler som gjennomføres i 3Q-programmet ved NIBIO har som formål å belyse endringer i bestandsstørrelse og utbredelse av de artene som i større eller mindre grad er

tilknyttet jordbrukets kulturlandskap. Ved å benytte arealinformasjon fra flybildetolkninger i tillegg til fugleobservasjoner er det mulig å studere hvilke arealtyper som er viktige for fuglene og hvordan arealbruken i landskapet påvirker dem. Dette gjøres på 130 overvåkingsflater som hver er 1 x 1 km og fordelt over hele landet.

I perioden 2000-2017 viser 3Q-fugleovervåkingen at både bestandene og utbredelsen til flere av kulturlandskapsfuglene går ned. Dette er den samme nedgangen som rapporteres over store deler av Europa og indikerer at leveområdene til disse artene ikke er i god økologisk tilstand. Vi har funnet en klar og positiv sammenheng mellom både artsrikdom og tetthet av fuglearter knyttet til kulturlandskapet og mengde jordbruksareal i landskapet. Variasjon er derimot viktig. Vi ser også at det er uheldig med store sammenhengende jordbruksarealer. Når utviklingen i disse biologiske indikatorene allerede er negativ, hvilken risiko løper vi da ved å intensivere arealbruken ytterligere i en bioøkonomi som baserer seg på det landskapet disse fuglene lever i? 3Q-fugleovervåkingen viser at dersom det ikke tas tilstrekkelige hensyn til fuglenes behov til leveområder kan vi få store utfordringer i tiden framover om vi også skal nå målene om å stanse tap av biologisk mangfold.